

Lietuvos istorijos institutas
Miestų tyrimų skyrius

IRMA KAPLŪNAITĖ

**Vilniaus senojo miesto vietoje (A1610K1), Polocko g. 21 A 2006 m. vykdytų
archeologijos žvalgomųjų tyrimų
ATASKAITA**

Vilnius
2007

TURINYS

ĮVADAS	3
ISTORINĖ APŽVALGA.....	4
ŽVALGOMIEJI TYRIMAI.....	6
Šurfas Nr. 1	6
Šurfas Nr. 2	7
Šurfas Nr. 3	8
Šurfas Nr. 4	9
Šurfas Nr. 5	10
Šurfas Nr. 6	10
Šurfas Nr. 7	11
Šurfas Nr. 8	12
Šurfas Nr. 9	12
IŠVADOS	14
RADINIŲ SĄRAŠAS	15
NUOTRAUKŲ SĄRAŠAS	17
NUOTRAUKOS.....	18
BRĖŽINIŲ SĄRAŠAS.....	22
BRĖŽINIAI	23
RADINIŲ PERDAVIMO – PRIĖMIMO AKTAS.....	30
ŽVALGOMŲJŲ ARCHEOLOGIJOS TYRIMŲ PROJEKTAS.....	31
ŽVALGOMŲJŲ ARCHEOLOGIJOS TYRIMŲ PROJEKTO PLANAS.....	32
LEIDIMAS.....	33

IVADAS

2006 m. spalio mėnesį Lietuvos istorijos instituto Miestų tyrimų skyriaus ekspedicija (vad. I. Kaplūnaitė) atliko žvalgomouosius archeologijos tyrimus Vilniuje, Užupyje, Polocko g. sklype Nr. 21A (buvusio UAB „Vilijos siuvimo fabrikas“ teritorijoje). Tyrimai atlikti pagal 2006 m. spalio 19 d. sutartį, pasirašytą tarp Lietuvos istorijos instituto ir UAB „RENOVA“. Žvalgomųjų archeologijos tyrimų tikslas – išsiaiškinti kultūrinio sluoksnio stratigrafiją ir chronologiją.

Žvalgomieji archeologijos tyrimai buvo atliekami pagal 2006 m. spalio 30 d. tyrėjai I. Kaplūnaitėi išduotą leidimą Nr. 238 (žr. priedą psl. 35).

Archeologijos žvalgomųjų tyrimų projektas Nr. 238 (žr. priedą psl. 36) buvo suderintas Mokslinėje archeologijos komisijoje 2006 m. spalio 27 d. Žvalgomųjų tyrimų metu lauko darbus, grafinę fiksaciją ir fotofiksaciją vykdė LII Miestų tyrimų skyriaus archeologas Fumito Tomoi, ataskaitą rašė I. Kaplūnaitė ir F. Tomoi. Brėžinius braižė D. Bugailiškytė. Radinius tvarkė ir istorinę apžvalgą rašė F. Tomoi.

Žvalgomųjų archeologijos tyrimų metu buvo ištirti 9 šurfai, bendro 22,75 m² ploto.

Tyrimų metu surasti radiniai perduoti į Lietuvos nacionalinį muziejų (LNM). Ataskaita parengta 4 egzemplioriais, iš kurių viena perduota užsakovui, dvi Kultūros paveldo departamentui ir viena Lietuvos Nacionaliniam Muziejui.

ISTORINĖ APŽVALGA

Užupis, vienas iš seniausių ir mažiausiai tyrinėtų Vilniaus priemiesčių, yra išsidėstęs į R nuo centrinio Vilniaus istorinio centro – Rotušės aikštės ir vadinamojo Rusų galo, teritorijoje, esančioje už Vilnelės, dešiniajame jos krante. Šioje teritorijoje susiformavę 69 A, 69B, 70A, 70B, 71, 72 kvartalai.

Išsamūs istoriniai priemiesčio tyrimai nedaryti, todėl apie praeityje buvusią šios miesto dalies raidą galima susidaryti tik bendrą vaizdą iš atskirų faktų.

Priemiestis formavosi prie dviejų susikryžiuojančių kelių, dažnai minimų istoriniuose šaltiniuose kaip orientyrai. Šiaurės – pietų kryptimi jį kirto traktas, vedęs į Paplaujos priemiestyje buvusį Vaivados malūną (tai dabartinės Malūnų ir Paupio gatvės). Vakarų – rytų kryptimi Užupį kirto Polocko traktas (dabar – Užupio ir Polocko gatvės). Nuo XVI amžiaus nurodomi ir kiti orientyrai: “už Bernardinų vartų”, “prie / už Šv. Petro cerkvės”, “už bernardinų vienuolyno”. Pastarasis objektas bene anksčiausiai paminėtas: Šv. Marijos nekaltojo prasidėjimo vardo vienuolynas įkurtas 1495 metais; 1508 m. gegužės 25 d. Onos Aleknaitės testamentu jam suteikta pirmoji fundacija. Minima, kad viena iš pirmųjų fundatorių buvusi Barbora Radvilaitė. Prie dabartinių Malūnų ir Užupio gatvių sankryžos stovėjusi stačiatikių Šv. Petro cerkvė, sudegusi 1610 m. ir nebeatstatyta. Cerkvės kapinių žymės dar buvo matomos XVII a. pabaigoje. XVII a. viduryje į priemiesčio pietrytinę dalį persikėlė augustiniečių griežtos regulos kanauninkų vienuolynas (iki tol jis buvo dabartinio pastato Paupio g. 3 vietoje), o 1644 m. pastatyta medinė Šv. Baltramiejaus bažnyčia. Pavieniai sklypai su pastatais priklausė magnatams, tačiau abejotina, ar šie čia gyveno (kai kuriuose iš tokių namų minima esant karčemas). Dabartinė Krivių (anksčiau – Popų, Šventikų) gatvė iki XVII a. imtinai buvo kelias, vedęs į Antakalnį. Šalia jos buvusiose valdose, daugiausiai priklausiusiose dvasiškiams stačiatikiams, iki pat XVIII a. dažniau minima esant pievas, o ne užstatymą. Ant priemiesčio šiaurinėje dalyje esančio Bekešo kalno buvusios arijonų kapinės. Kalno pavadinimas kilęs nuo čia palaidoto žymaus karo vado Kasparo Bekešo (mirė 1579 m. lapkričio 7 d. Gardine; kūnas pervežtas į Vilnių karaliaus Stepono Batoro pastangomis). Antkapis kartu su Vilnelės paplauta vakarine kalno dalimi nuvirto 1838 m. Tarpukaryje pradėta painioti Altarijos kalvų pavadinimus, todėl H.

ir V. Holubovičių kasinėjimais, vykę ant bevardės kalvelės į pietryčius nuo Plikojo (Trijų Kryžių) kalno, kai kada nepagrįstai nukeliami į Užupį.

T. Makovskio panoramoje pavaizduotas tik K.Bekešo antkapis (Nr. 22). F.Getkanto plane pažymėtas susiformavęs gatvių tinklas; nupieštas Gedimino Kapo kalnas (veikiausiai kaip strategiškai svarbi vietovės reljefo detalė). J.G.M. fon Fiurstenhofo plane išskirti Užupio bernardinų vienuolyno (Nr. 29) ir griežtos regulos augustiniečių vienuolyno bei Šv. Baltramiejaus bažnyčios ansambliai. Vakarinėje priemiesčio dalyje, į šiaurę nuo Užupio gatvės, pažymėta netaisyklingos formos aikštė. Užstatymas perimetrinis, tankesnis vakarinėje priemiesčio dalyje ir pasibaigiantis dabartinių Polocko bei Krivių gatvių pradžioje. Matomi keturi tiltai: šiaurės vakarų kampe – Bernardinų (su mūrine Užupio bernardinų galerija), vakaruose (tarp Spaso vartų ir Užupio gatvės pradžios), o taip pat pietuose – vienas jungęs Užupį su Paplaujos priemiesčiu, kitas – su pastarojo priemiesčio vakariniame gale buvusią Vilnelės salą. Ant Gedimino Kapo kalno pažymėti iš žemių pilti įtvirtinimai (*Moscow. Schantz 1654*). Ant Bekešo kalno buvusios arijonų kapinės nepažymėtos, tačiau nupieštas bokštelis primenantis K.Bekešo antkapis ir aprašyta panaši į anekdotą legenda, esą velionis vaivada žuvo nusisukęs sprandą, nes mėgo raitas šuoliuoti šio kalno šlaitais (Nr. 113; *Beckers thurm zum gedacht: nis eines Edelmans welcher 2 Mahl mit seinen Pferde den Sehr gelingen Berg in volen Galop herrunter geritten das 3 Mahl aber den Halsgebrochen*).

Užupio rytinėje dalyje, ties Kreivuoju skersgatviu, buvo XVII – XVIII a. kaimo kapinaitės. Tiriama vieta yra 400 m. į vakarus nuo šių kapinaičių, šalia 1810 m. įkurtų Bernardinų kapinių.

ŽVALGOMIEJI TYRIMAI

Žvalgomieji archeologijos tyrinėjimai buvo vykdomi Užupio pietinėje dalyje, Polocko g. 21A pastato teritorijoje (buvusi UAB “Vilijos siuvimo cechą”). Viso žvalgomųjų archeologijos tyrimų metu buvo ištirti 9 šurfai, bendro 22,75 m² ploto. Šurfai orientuoti pagal pasaulio kryptis. Pabaigus tyrimus, visi šurfai buvo užkasti.

Žvalgoma vieta yra netaisyklingai pailgos formos, orientuotos Š – P kryptimi. Šiaurinė dalis ribojasi su Polocko g., rytinė – su Bernardinų kapinėmis. Pietinė pusė remiasi į ledynmečio suformuotą Vilnelės upės šiaurinį šlaitą (su nuokalne iki Vilnelės). Vakarinė sklypo dalis ribojasi su namu Nr. 15. Tyrimų vieta lygi, apaugusi velėna (šurfai Nr.2, 4, 5, 6, 10) arba dengta asfaltu (šurfai Nr.1, 3, 7, 8, 9).

Šurfas Nr. 1

(brėž. Nr.3 , nuotr. Nr. 2)

Šurfas Nr. 1 buvo kasamas Š sklypo dalyje, netoli Polocko g. esančios Vilijos autobusų stotelės. Šurfas išplanuotas 44 m atstumu į PR nuo namo Polocko g. 22, 63,4 m atstumu į R nuo pastato Nr. 1 ŠV kampo (žr. situacijos planą). Šurfo matmenys 1,5 x 1,5 m (2,25 m²). Tiriama vieta lygi, padengta šaligatvio plytelėmis.

Stratigrafija. Šurfo P pusėje buvo aptiktas buvusių požeminės kanalizacijos duobės kontūras. Todėl fiksuotas šiaurinis šurfo pjūvis, tirti 8 sluoksniai.

Šiaurinis pjūvis. Viršutiniame horizonte fiksuotos 6 cm storio šaligatvio plytelės. Po šaligatvio plytelėmis fiksuotas smėlio paklotas (**Nr.1**), kurio storis buvo 11 cm. Giliau, 17 – 30 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, fiksuotas geltonos spalvos smėlio sluoksnis (**Nr.2**), kurio storis buvo 13 cm. Po šiuo sluoksniu, 30 – 140 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, fiksuotas tamsiai pilkos žemės sluoksnis (**Nr.3**). Šiame sluoksnyje, 135 – 140 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus buvo padarytas laiptas – šurfas susiaurintas. Tamsiai pilkos žemės sluoksnio storis buvo 100 – 110 cm.

Po šiuo sluoksniu, 140 – 160 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, fiksuotas šviesiai geltonos spalvos smėlio sluoksnis (**Nr.4**), kurio storis buvo 20 cm. Po šiuo

sluoksniu, 160 – 164 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, fiksuotas juodos žemės sluoksnis (**Nr.5**), kurio storis buvo 4 cm.

Giliau, 164 – 176 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, fiksuotas 8 cm storio geltonos spalvos smėlio sluoksnis (**Nr.6**). Po geltonos spalvos smėliu buvo aptiktas 3 cm storio juodos žemės sluoksnis (**Nr. 7**). Po juodos žemės sluoksniu, 210 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, aptiktas įžemis (**Nr. 8**) – švarus, pilkšvas smėlis.

Radiniai. Visi šurfe Nr. 1 aptikti radiniai yra iš sluoksnių Nr. 4 ir Nr. 8. Aptiktas XVII - XVIII a. sandūra datuojamo kalkinio fajanso plytelės fragmentas (Inv. Nr. 4, foto Nr.37), buitinės keramikos fragmentai (Inv. Nr. 2 - 3, foto Nr.37). Apatiniame sluoksnyje Nr. 8 rastas XVII a. II p. datuojamos keramikos radinys (Inv. Nr.1, foto Nr.37).

Šurfas Nr. 2

(brėž. Nr. 3, 4 nuotr. Nr. 3 – 4)

Situacija. Šurfas Nr. 2 buvo kasamas ŠR sklypo dalyje, 8,2 m atstumu į PV nuo namo Žvirgždyno g. 1/21 ŠV kampo ir 11,4 m atstumu į Š nuo pastato Nr. 1 ŠR kampo. (žr. situacijos planą). Šurfo matmenys 1,5 x 2 m (3 m²). Tiriama vieta lygi, žemės paviršius apaugęs žole.

Stratigrafija. Fiksuoti pietinis ir vakarinis šurfo pjūviai, tirti 9 sluoksniai. Pjūviuose taikyta vienoda sluoksnių numeracija.

Pietinis pjūvis. Viršutiniame horizonte fiksuota 20 cm storio velėna ir povelėninis augalinis horizontas (**Nr.1**). Po velėna fiksuotas 28 cm storio pilkos žemės sluoksnis, permaišytas su gelsvos spalvos smėliu (**Nr.2**). Po šio sluoksniu, 46 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, buvo aptiktas akmeninis grindinys (**Nr.3**). Vidutiniai akmenų dydžiai buvo nuo 14 x 15 cm iki 36 x 20 cm. Po grindiniu fiksuotas 3 – 5 cm storio smėlio paklotas. Po akmeniniu grindiniu ir smėlio paklotu fiksuotas 44 cm storio juodos žemės sluoksnis (**Nr.4**). Po juo fiksuotas 40 cm storio pilkos spalvos žemės sluoksnis (**Nr.5**).

138 cm gylyje nuo esamos žemės paviršiaus fiksuotas 30 cm storio juodos žemės sluoksnis (**Nr.6**). Giliau, po juodos žemės sluoksniu, fiksuota 2 cm storio juodos žemės juosta su degėsiiais (**Nr.7**). Po šiuo sluoksniu buvo aptiktas 50 cm storio pirminis paviršius

– tamsiai pilkos spalvos žemės sluoksnis, nežymiai permaišytas su smėliu (Nr.8). Po šiuo sluoksniu fiksuotas įžemis – smėlis (Nr.9).

Vakarinis pjūvis. Viršutiniame horizonte esančio velėnos sluoksnio storis buvo 14 – 20 cm. (Nr.1). Po juo prasidėjo pilkos žemės sluoksnis, permaišytas su smėliu (Nr.2). Jo storis buvo 26 – 30 cm. Po pilkos žemės sluoksniu aptikta akmeninė siena, kuri buvo išplanuota per visą šurfo V pjūvį. Siena mūryta iš akmenų, kurie rišti kalkių skiediniu. Sienos akmenų vidutiniai dydžiai buvo: 260 x 200 mm, 420 x 220 mm, 440 x 200 mm, 500 x 240 mm.

Akmeninės sienos pamato apačia fiksuota 204 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus. Panašu, kad tai buvo aptvarinė siena. Siena mūryta ant įžemio – smėlio (Nr. 9).

Radiniai. Šurfe Nr. 2 aptikti radiniai buvo iš sluoksnių Nr.6, 7, 8. Tai XVII XVIII a. datuojami buitinės keramikos fragmentai (Inv. Nr. 5 - 10 , foto Nr. 38 - 39). Apatiniame sluoksnyje (Nr. 8) rastas stiklinės taurės kojos fragmentas, pasidengęs patina.

Šurfas Nr. 3

(nuotr. Nr. 5)

Situacija. Šurfas Nr. 3 buvo kasamas ŠR sklypo dalyje, 28 m atstumu į PV nuo pastato Nr. 1 PR kampo ir 16,4 m atstumu į ŠR nuo pastato Nr. 1 priestato PR kampo (žr. situacijos planą). Šurfo matmenys 2 x 2 m (4 m²). Tiriama vieta lygi, dengta šaligatvio plytelėmis.

Stratigrafija. Šurfe iki 200 cm gylio, aptiktas XX a. pabaigos metalo laužas ir buitinės atliekos. Jos buvo supiltos statant Vilijos administracinį pastatą. Statybos metu suardyti visi čia buvę kultūrinio sluoksnio horizontai. 200 cm gylyje pasiektas įžemis - geltonas smėlis.

Šurfas Nr. 4

(brėž. Nr. 4 , nuotr. Nr. 6)

Situacija. Šurfas Nr. 4 buvo kasamas ŠR sklypo dalyje, 11,2 m atstumu į PR nuo pastato Nr. 4 ŠR kampo ir 17 m atstumu į V nuo namo Polocko 21 A ŠV kampo (žr. situacijos planą). Šurfo matmenys 1,5 x 1,5 m (2,25 m²). Tiriama vieta lygi, apaugusi velėna.

Stratigrafija. Visų šurfo sienelių pjūviai buvo analogiški. Fiksuotas vakarinis šurfo pjūvis, išskirti 8 sluoksniai.

Vakarinis pjūvis. Viršutinį horizontą sudarė 14 cm storio velėnos sluoksnis (**Nr.1**). Po velėna atsidendė 14 cm storio pilkos žemės sluoksnis (**Nr.2**), kuriame buvo pavienės smulkios griuvenos, smulkūs akmenukai, šaknys, įvairios XX a. šiukšlės.

Giliau, 26 - 30 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, fiksuotas 24 cm storio juodos žemės sluoksnis su stambiomis griuvenomis (**Nr.3**). Po šiuo sluoksniu, 52 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, fiksuotas supiltinis pilkos spalvos žemės sluoksnis (**Nr.4**). Šiame sluoksnyje buvo geltonos spalvos smėlio intarpai. Intarpų juostų storis buvo apie 4 cm, ilgis – 20 – 27 cm. Po pilkos spalvos žemės sluoksniu, 88 – 94 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, fiksuotas tamsiai pilkos spalvos žemės sluoksnis su degėiais (**Nr. 5**). Jo storis buvo 32 – 44 cm. Sluoksnis žemėjo Š kryptimi. Žemiau, po tamsiai pilkos spalvos žemės sluoksniu, fiksuotas 16 – 24 cm storio juodos žemės sluoksnis su degėsių tarpais (**Nr.6**). Jis siaurėjo Š kryptimi. Po juodos žemės sluoksniu, 136 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, fiksuotas šviesiai geltonos spalvos smėlis – įžemis (**Nr. 7**).

Radiniai. Jokių archeologiškai vertingų radinių šiame šurfe nebuvo aptikta.

Šūrfas Nr. 5

(brėž. Nr. 5, nuotr. Nr. 7)

Situacija. Šūrfas Nr. 5 buvo kasamas R sklypo dalyje, 7,8 m atstumu į R nuo pastato Nr. 4 PR kampo (žr. situacijos planą). Šurfo matmenys 1,5 x 1,5 m (2,25 m²). Tiriama vieta lygi, apaugusi velėna.

Stratigrafija. Visų šurfo sienelių pjūviai buvo analogiški. Fiksuotas vakarinis šurfo pjūvis, tirti 7 sluoksniai.

Vakarinis pjūvis. Viršutinį horizontą sudarė 12 cm storio velėnos sluoksnis (**Nr.1**). Po velėnos sluoksniu fiksuotas 14 cm storio tamsiai pilkos žemės sluoksnis (**Nr.2**). Po šiuo sluoksniu fiksuotas 24 cm storio tamsiai pilkos žemės sluoksnis su statybos atliekomis (**Nr.3**). Šias statybos atliekas galima priskirti XX a., „Vilijos“ gamyklos statybos laikui. Žemiau, po tamsiai pilkos žemės sluoksniu, 50 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, fiksuotas juodos spalvos žemės sluoksnis (**Nr.4**). Jo storis buvo 48 cm. Žemiau, 98 – 100 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, fiksuotas 36 – 40 cm storio tamsiai geltonos spalvos smėlio supiltinis sluoksnis (**Nr.5**), be jokių radinių. Žemiau, po tamsiai geltonos smėlio sluoksniu, fiksuotas 18 cm storio stambesnės frakcijos geltonos spalvos smėlio sąnašinis sluoksnis (**Nr.6**). Po juo, 154 cm. gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, fiksuotas svarus, smulkus šviesiai pilkos spalvos smėlio sluoksnis – įžemis (**Nr.7**).

Radiniai. Jokių archeologiškai vertingų radinių šurfe nebuvo aptikta.

Šūrfas Nr. 6

(brėž. Nr. 5, nuotr. Nr. 8)

Situacija. Šūrfas Nr. 6 buvo kasamas PR sklypo dalyje, 43,8 m atstumu į PR nuo pastato Nr. 4 PR kampo ir 33 m atstumu į V nuo mūrinio sandėliuko (Žvirgždyno Nr. 3) ŠV kampo (žr. situacijos planą). Šurfo matmenys 1,5 x 1,5 m (2,25 m²). Tiriama vieta lygi, apaugusi velėna.

Stratigrafija. Visų šurfo sienelių pjūviai buvo analogiški. Fiksuotas pietinis šurfo pjūvis, tirti 4 sluoksniai.

Pietinis pjūvis. Žemės paviršius dengtas velėna. Po velėnos sluoksnis, iki 58 cm gylio nuo žemės paviršiaus, fiksuotas pilkos žemės sluoksnis su gausiomis griuvenomis ir statybos atliekomis (Nr.1). Statybos atliekas galima priskirti „Vilijos“ fabriko statybos laikui. Po šiuo sluoksniu, 58 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, fiksuotas tamsiai juodos žemės sluoksnis su gausiomis griuvenomis (Nr.2). Po šiuo sluoksniu, 170 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, fiksuotas pilkos spalvos žemės permaišytos su žvyru sluoksnis (Nr.3). Sluoksnio storis – 20 cm. Giliau, po pilkos spalvos žemės su žvyru sluoksniu, fiksuotas 20 cm storio šviesiai geltonos spalvos smulkaus smėlio sluoksnis (Nr.4) – įžemis.

Radiniai. Jokių archeologiškai vertingų radinių šiame šurfe nebuvo aptikta.

Šurfas Nr. 7

(brėž. Nr. 5 , nuotr. Nr.9 - 10)

Situacija. Šurfas Nr. 7 buvo kasamas centrinėje sklypo dalyje, prie pastato Nr. 3 B PR kampo, 38,2 m atstumu į ŠR nuo pastatų Nr. 3 A ir 5 sandūros ir 26,4 m atstumu į ŠV nuo pastato Nr. 5 ŠR kampo (žr. situacijos planą). Šurfo matmenys 1,5 x 1,5 m (2,25 m²). Tiriama vieta lygi, dengta asfaltu.

Stratigrafija. Visų šurfo sienelių pjūviai buvo analogiški. Fiksuotas vakarinis šurfo pjūvis, tirti 7 sluoksniai.

Vakarinis pjūvis. Viršutinis sluoksnis (Nr.1) – asfalto danga. Asfalto storis buvo 16 – 17 cm. Po juo fiksuotas 14 cm storio smulkios skaldos sluoksnis su pilkos spalvos žemės intarpais (Nr.2). Giliau, 28 - 29 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, fiksuotas juodos žemės sluoksnis su statybos atliekomis (Nr.3). Šį horizontą su statybos atliekomis galima priskirti „Vilijos“ gamyklos statybos laikui. Giliau, juodos žemės sluoksnio apačioje, 40 - 44 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, buvo aptiktos akmeninio grindinio liekanos (Nr.4). Akmenų dydžiai svyravo nuo 15 x 15 iki 20 x 25 cm. Po akmenų grindinių, 58 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, fiksuotas tamsiai rudos spalvos žemės sluoksnis su stambiomis griuvenomis (Nr.5). Po šio sluoksniu, 124 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, fiksuotas šviesiai rudos spalvos žemės sluoksnis (Nr.6). Jo storis buvo 34 – 36

cm. Giliau, 160 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus ,fiksuotas šviesiai geltonos spalvos smulkaus smėlio sluoksnis – įžemis (Nr.7).

Radiniai. Jokių archeologiškai vertingų radinių šiame šurfe nebuvo aptikta.

Šurfas Nr. 8

(brėž. Nr. 6, nuotr. Nr. 11)

Situacija. Šurfas Nr. 8 buvo kasamas centrinėje sklypo dalyje, prie pastato Nr. 4 V sienos, 45,4 m atstumu į P nuo pastato Nr. 4 ŠV kampo ir 9,2m atstumu į ŠR nuo pastato Nr. 4 laiptinės ŠV kampo (žr. situacijos planą). Šurfo matmenys 1,5 x 1,5 m (2,25 m²). Tiriama vieta lygi, dengta asfaltu.

Stratigrafija. Visų šurfo sienelių pjūviai buvo analogiški. Fiksuotas rytinis šurfo pjūvis, išskirti 3 sluoksniai.

Rytinis pjūvis. Paviršius buvo dengtas asfalto danga (Nr.1). Jo storis siekė iki 17 cm. Po asfalto sluoksniu fiksuotas skaldos sluoksnis (Nr.2).Šio sluoksnio storis buvo 15 cm. Giliau, 32 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, fiksuotas tamsiai geltonos spalvos smėlio sluoksnis(Nr.3). Po šio sluoksniu aptikta betoninė statybinė plokštė. Panelis buvo per visą šurfo dugną, todėl pasiekti įžemį nebuvo įmanoma ir darbai sustabdyti.

Radiniai. Jokių archeologiškai vertingų radinių šiame šurfe nebuvo aptikta.

Šurfas Nr. 9

(brėž. Nr.6, nuotr. Nr.12 - 14)

Situacija. Šurfas Nr. 9 buvo kasamas P sklypo dalyje, prie pastato Nr. 7 A Š sienos, 5,4 m atstumu į ŠR nuo pastato Nr. 7 A ŠV kampo ir 23,8 m atstumu į PR nuo pastato Nr. 5 PV kampo (žr. situacijos planą). Šurfo matmenys 1,5 x 1,5 m (2,25 m²). Tiriama vieta lygi, dengta asfaltu.

Stratigrafija. Visų šurfo sienelių pjūviai buvo analogiški. Fiksuotas vakarinis šurfo pjūvis, išskirti 3 sluoksniai.

Vakarinis pjūvis. Paviršius buvo dengtas asfaltu. Nuėmus 8 - 9 cm asfalto sluoksnį (Nr.1), fiksuotas šviesiai geltonos spalvos smėlio sluoksnis (Nr.2). Jo storis buvo 12 cm. Po šviesiai geltonos smėlio horizontu buvo 40 cm storio juodos spalvos žemės sluoksnis su gausiomis XX a. stambiomis statybinėmis griuvenomis (Nr.3). Po juo, 58 - 60 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, fiksuotas šviesiai pilkos spalvos kalkių sluoksnis (Nr.4). Jo storis buvo 17 cm. Po juo, 76 cm gylyje, nuo esamo žemės paviršiaus, fiksuotas 32 - 34 cm storio rudos spalvos smėlio sluoksnis su smulkiomis griuvenomis (Nr.5). Po juo, 110 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, fiksuotas 76 cm storio šviesiai rudos spalvos smėlio sluoksnis su statybos atliekomis (Nr.6). Šio sluoksnio apačioje buvo aptiktas XVII – XVIII a. datuojamas akmenų grindinys (Nr.7). Grindinio akmenų dydžiai svyravo nuo 8 x 10 iki 20 x 25 cm. Po grindiniu, šurfo PV kampe, nuėmus akmenis kasta 70 x 50 cm dydžio duobė. Giliau, iki 315 cm gylio nuo esamo žemės paviršiaus, fiksuotas tamsiai pilkos spalvos žemės sluoksnis (Nr.8).

Pasiekus 315 cm nuo esamo žemės paviršiaus gylį, bandyta pasiekti įžemį kasant rankiniu grąžtu, tačiau, iškasus iki 390 – 400 cm gylio, įžemis pasiektas nebuvo. Dėl saugumo šis šurfas giliau kasamas nebuvo, įžemis nepasiektas.

Radiniai. Visi šurfe aptikti radiniai surinkti iš sluoksnio Nr. 8. Po akmenų grindiniu aptikta buitinės keramikos fragmentų. Tai lėkštės fragmentas (Inv. Nr.11 - 16, foto Nr. 40 – 41), glazūruotas drumsta baltos spalvos glazūra, kalkinio fajanso fragmentas (Inv. Nr.17, foto Nr.42). Giliausiai pasiektame pilkos spalvos žemės sluoksnyje rasti odos fragmentai, kurie tikriausiai yra batų detalės (Inv. Nr.19).

Chronologija. Apatinio kultūrinio sluoksnio horizontas datuojamas XVII a.

IŠVADOS

1. 2006 m. spalio 25 – 31 d. Užupyje, Polocko g. Nr. 21, buvo atliekami archeologiniai žvalgomieji tyrimai. Tyrimų metu iškasti 9 šurfai, bendro 22,75 m² ploto.
2. Tyrimų metu fiksuotas iki 315 cm storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVII – XX a. Aptikti buitinės keramikos fragmentai, kalkinės plytelės fragmentas, odos fragmentai. Iš viso inventorinta 19 radinių.
3. Žvalgomųjų archeologijos tyrimų metu aptikta XVIII a. aptvarinė siena.
4. Ateityje, vykdant bet kokius žemės judinimo darbus minėtame sklype, didesniame negu 100 cm gylyje, archeologo dalyvavimas būtinas.

Irma Kaplūnaitė

RADINIŲ SĄRAŠAS

Šūrfas 1.

1. Puodo, žiesto, pakraštėlio fragmentas. Molio masė rusvos spalvos, fragmentas dengtas žalios spalvos glazūra. Dydis – 74 x 69 x 4 mm. Foto.15.
2. Puodo, žiesto, pakraštėlio fragmentas. Molio masė pilkos spalvos. Padengtas žalios spalvos glazūra. Dydis – 30 x 50 x 4 mm. Foto.15.
3. Lėkštės, dugnelio fragmentas. Molio masė baltos spalvos, fragmentas dengtas balta glazūra. Dydis – 29 x 35 x 3 mm. Foto.15.
4. Kalkinės fajanso plytelės fragmentas. Molio masė baltos spalvos, fragmentas dengtas melsvos spalvos glazūra. Dydis – 55 x 50 x 6 mm. Foto.15.

Šūrfas 2.

5. Puodo, žiesto, pakraštėlio fragmentas. Molio masė pilkos spalvos. Dydis – 40 x 138 x 6 mm. Foto.16
6. Puodo, žiesto, pakraštėlio fragmentas. Molio masė rusvos spalvos, fragmentas dengtas žalios spalvos glazūra. Dydis – 15 x 31 x 3 mm. Foto.16.
7. Ašočio, žiesto, pakraštėlio fragmentas. Molio masė pilkos spalvos, fragmentas dengtas žalios spalvos glazūra. Dydis – 32 x 37 x 4 mm. Foto.16.
8. Puodo, žiesto, pakraštėlio fragmentas. Molio masė pilkos spalvos. Dydis – 23 x 40 x 4 mm. Foto.16.
9. Stiklinės taurės kojos fragmentas. Dydis – 23 x 35 mm. Foto.16
10. Puodo dugnelio fragmentas. Molio masė pilkos spalvos. Dydis – 21 x 50 x 5 mm. Foto.16.

Šūrfas 9.

11. Puodo, žiesto, pakraštėlio fragmentas. Molio masė pilkos spalvos. Dydis – 32 x 55 x 7 mm. Foto.17
12. Ašočio, pakraštėlio fragmentas. Molio masė pilkos spalvos. Dydis – 53 x 30 x 9 mm. Foto.17.

13. Puodynės, pakraštėlio fragmentas. Molio masė rusvos spalvos, fragmentas dengtas žalsvos spalvos glazūra. Dydis – 37 x 40 x 7 mm. Foto.17.
14. Lėkštės pakraštėlio fragmentas. Molio masė pilkos spalvos, fragmentas dengtas rusvos spalvos glazūra. Dydis – 36 x 38 x 7 mm. Foto.17.
15. Lėkštės kraštėlio fragmentas. Molio masė pilkos spalvos. Padengtas žalsvos spalvos glazūra. Dydis – 22 x 58 x 5 mm. Foto.17.
16. Lėkštės pakraštėlio fragmentas. Molio masė pilkos spalvos, fragmentas dengtas baltos spalvos glazūra. Dydis – 100 x 144 x 6 mm.
17. Kalkinės molio plytos fragmentas su pirštų braukais. Dydis – 90 x 61 x 8 mm.
Foto.16
18. Neaiškus metalinis dirbinys. Dydis – 70 x 20 x 10. Foto.16.
19. Odos, batų(?) fragmentai.

NUOTRAUKŲ SĄRAŠAS

1. Polocko g. 21 A. Bendras vaizdas iš pusės.
2. Šurfas Nr. 1. Š pjūvis.
3. Šurfas Nr. 2. P pjūvis.
4. Šurfas Nr. 2. V pjūvis.
5. Šurfas Nr. 3. V pjūvis.
6. Šurfas Nr. 4. V pjūvis.
7. Šurfas Nr. 5. V pjūvis.
8. Šurfas Nr. 6. R pjūvis.
9. Šurfas Nr. 7. V pjūvis.
10. Šurfas Nr. 7. P pjūvis.
11. Šurfas Nr. 8. R pjūvis.
12. Šurfas Nr. 9. V pjūvis.
13. Šurfas Nr. 9. Grindinys.
14. Šurfas Nr. 9. Grindinys. R pjūvis.
15. Šurfo Nr. 1 radiniai (inv. Nr. 1 – 4).
16. Šurfo Nr. 2 radiniai (inv. Nr. 5 – 10).
17. Šurfo Nr. 3 radiniai (inv. Nr. 11 – 15, 17, 18).

NUOTRAUKOS

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

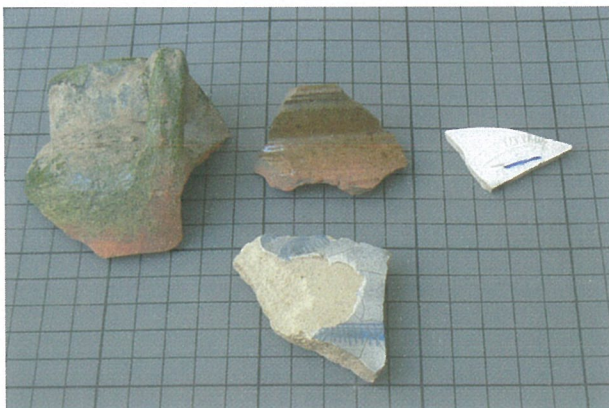
12.

13.

14.

15.

16.

17.

BRĖŽINIŲ SĄRAŠAS

1. Sutartiniai žymėjimai.
2. Situacijos planas. M 1: 1000.
3. Šurfas Nr. 1. Šiaurinis pjūvis. Šurfas Nr. 2. Pietinis pjūvis. M 1: 20.
4. Šurfas Nr. 2. Vakarinis pjūvis. Šurfas Nr. 4. Vakarinis pjūvis. M 1: 20.
5. Šurfas Nr. 5. Rytinis pjūvis. Šurfas Nr. 6. Pietinis pjūvis. M 1: 20.
6. Šurfas Nr. 7. Vakarinis pjūvis. Šurfas Nr. 8. Rytinis pjūvis. M 1: 20.
7. Šurfas Nr. 9. Vakarinis pjūvis. M 1: 20.

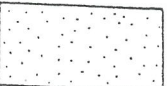
 PILKA ŽEMĖ

 JUODA ŽEMĖ

 MOLIS

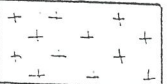
 PLŪKTAS MOLIS

 DEGTAS MOLIS

 SMĒLIS

 SMULKĻIS ŽVYRAS

 STAMBUS ŽVYRAS

 KALKĒS

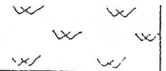
 KALKIŅ SKIEDINYS

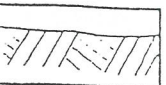
 SMULKĪOS GRIUVĒNOS

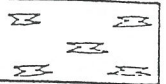
 STAMBIOS GRIUVĒNOS

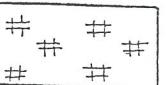
 DEGĒŠĪAI

 KAULAI

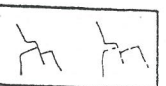
 PELENĀI

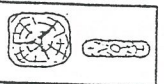
 VELĒNA

 ODA

 PUVĒŠĪAI

 DURPĒS

 ŠAKNYS

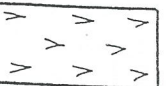
 SKERSINĒ MEDIENA

 IŠILGINĒ MEDIENA

 SĻŪNYKUSĪ MEDIENA

 APDEGUSĪ MEDIENA

 KERĀMIKA

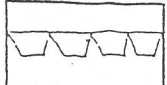
 SKIEDROS

 ASFALTAS

 IŽEMIS

 AKMENYS

 AKMEŅŅ GRINDINYS

 TAŠYTI AKMENYS

 DUOBĒS KONTŪRAS

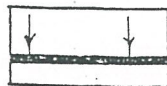
 AKMEŅŅ MŪRAS

 PLYTŅŅ MŪRAS

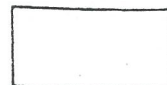
 AKMEŅŅ-PLYTŅŅ MŪRAS

 MŪRAS PĀJŪVYJE

 GRUNTIMIS VANDUO

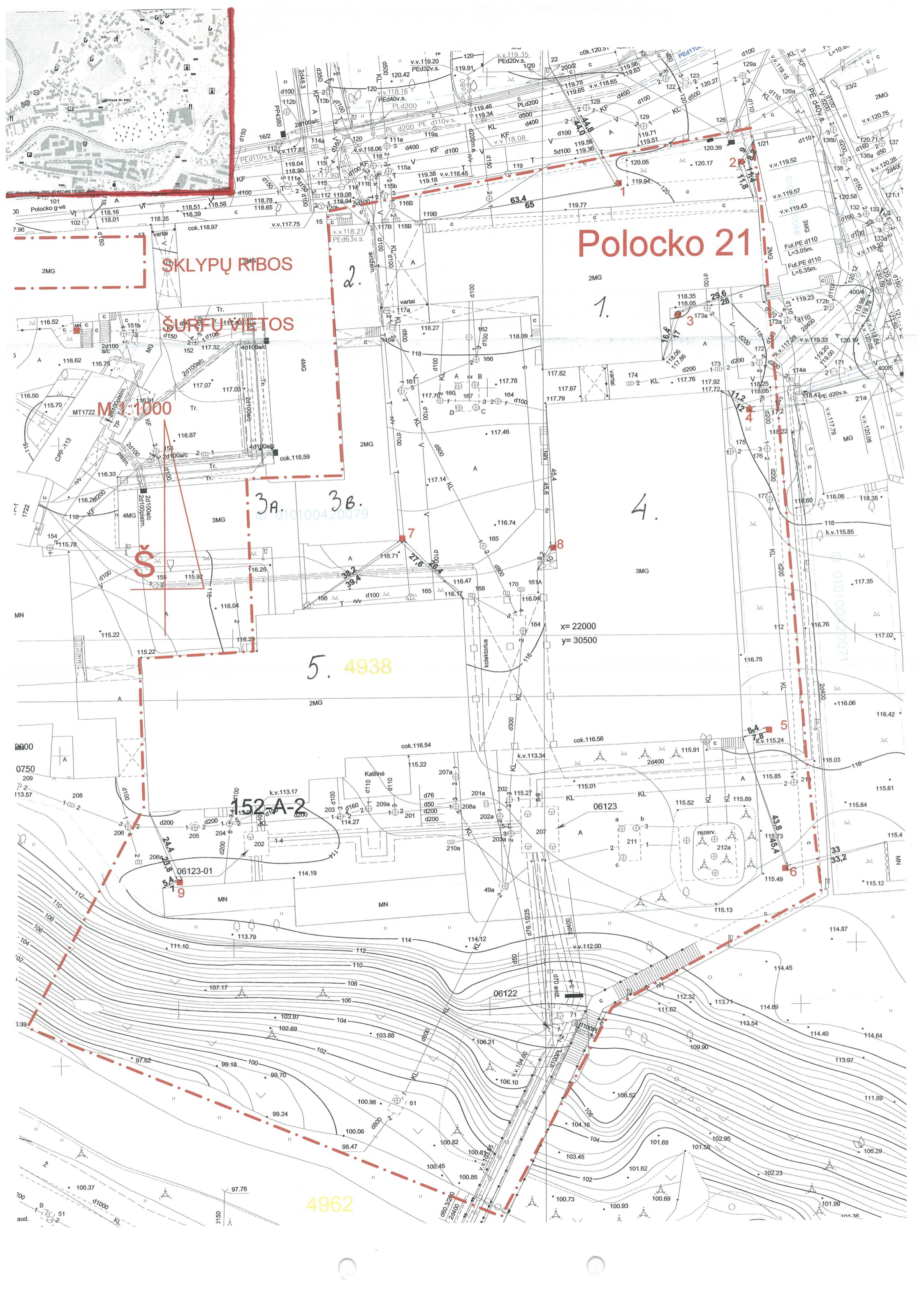
 FIKSUOTA KRAŠTINĒ

 SUODŽĪAI

PASTABA: Sutartiniai ženklai tarpusavyje derinami

Polocko 21

SKLYPŲ RIBOS

ŠURFU VIETOS

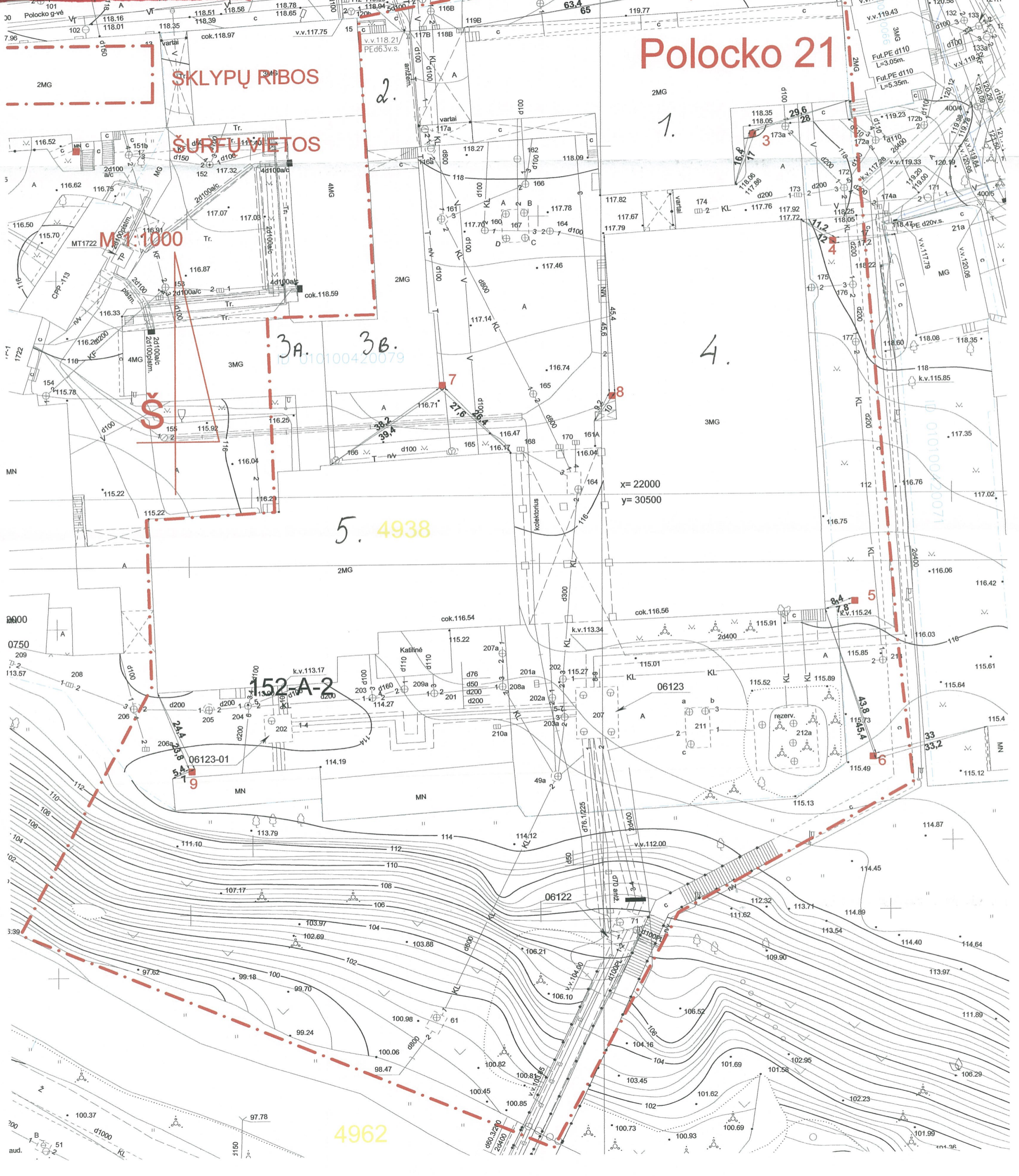
M 1:1000

5. 4938

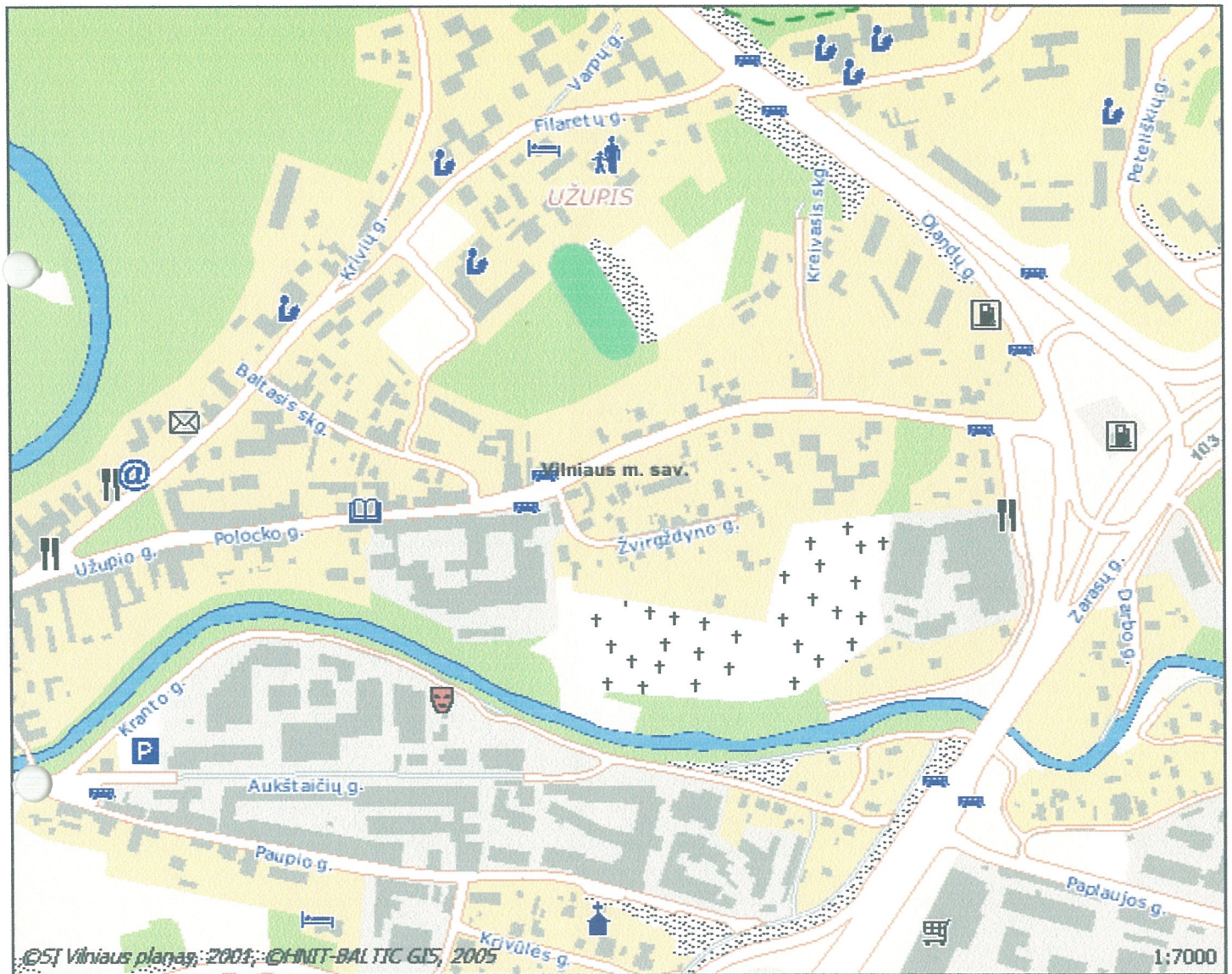
4962

152-A-2

x= 22000
y= 30500

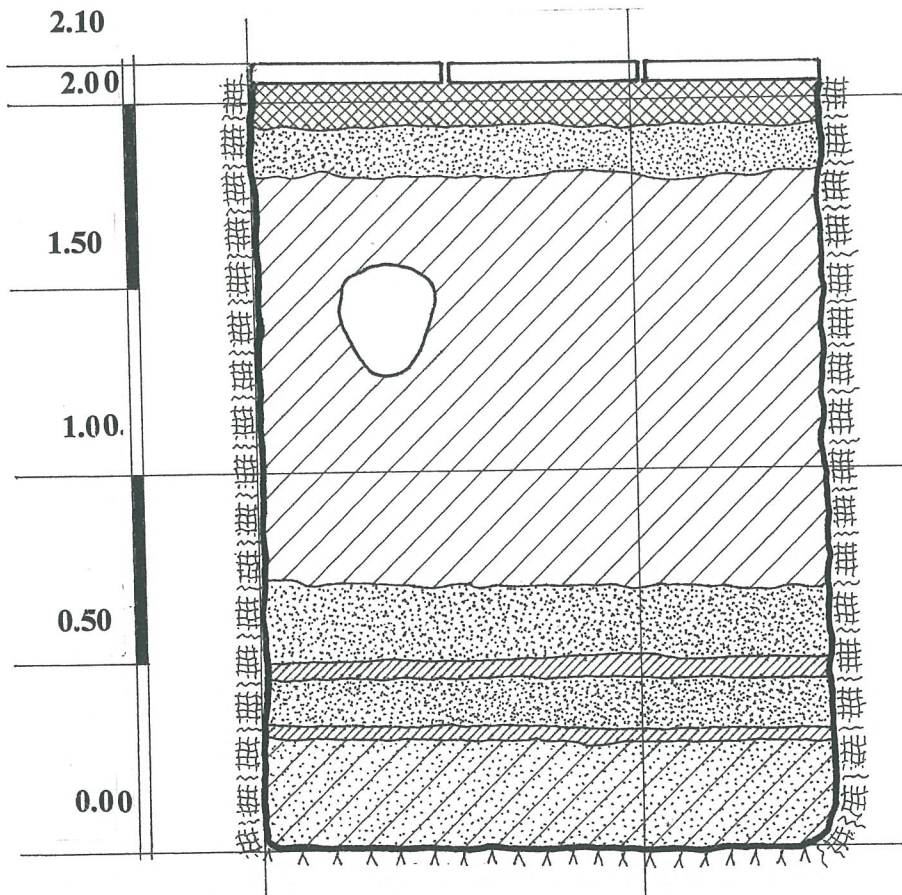

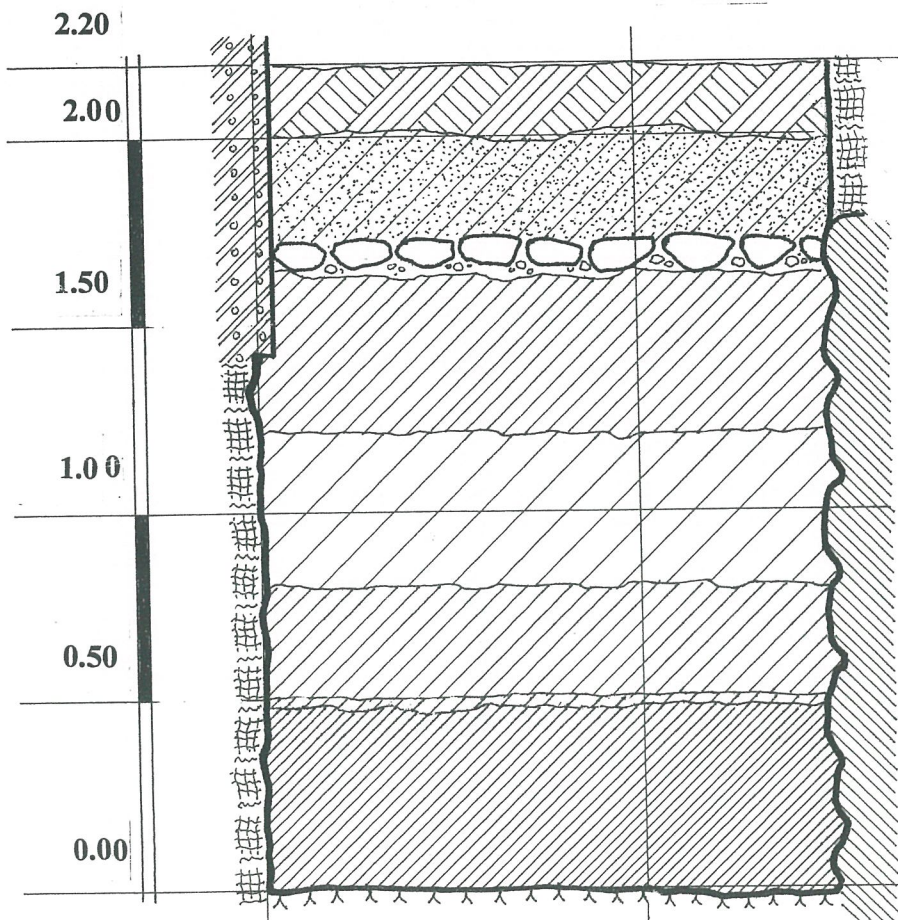

Šūrfas 1. M 1:20.

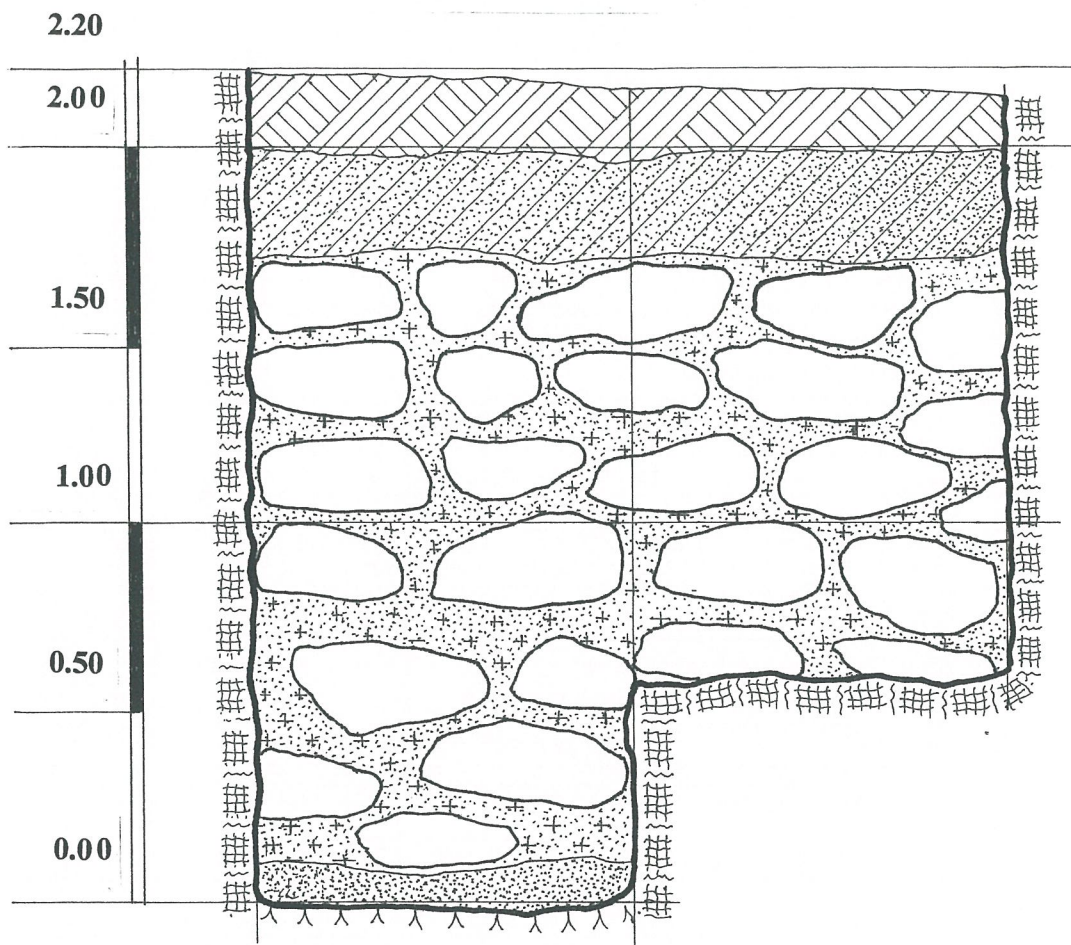

Šūrfas 2. (Pietinė siena) M 1:20.

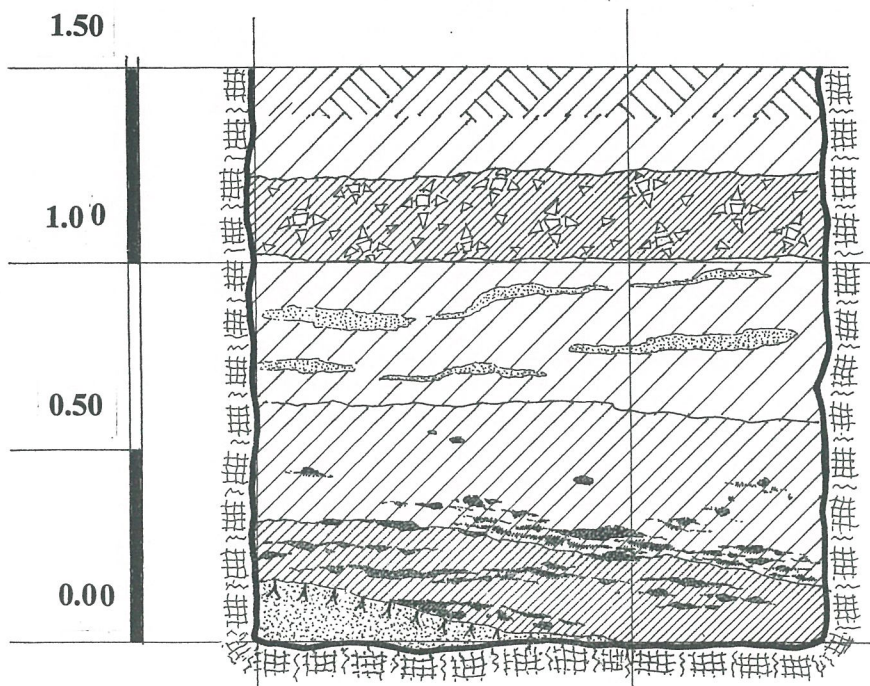

Vilnius 2006 m. Polocko g. 21. Brėžinys Nr.4

Šūrfas 2. (Vakarinė siena) M 1:20.

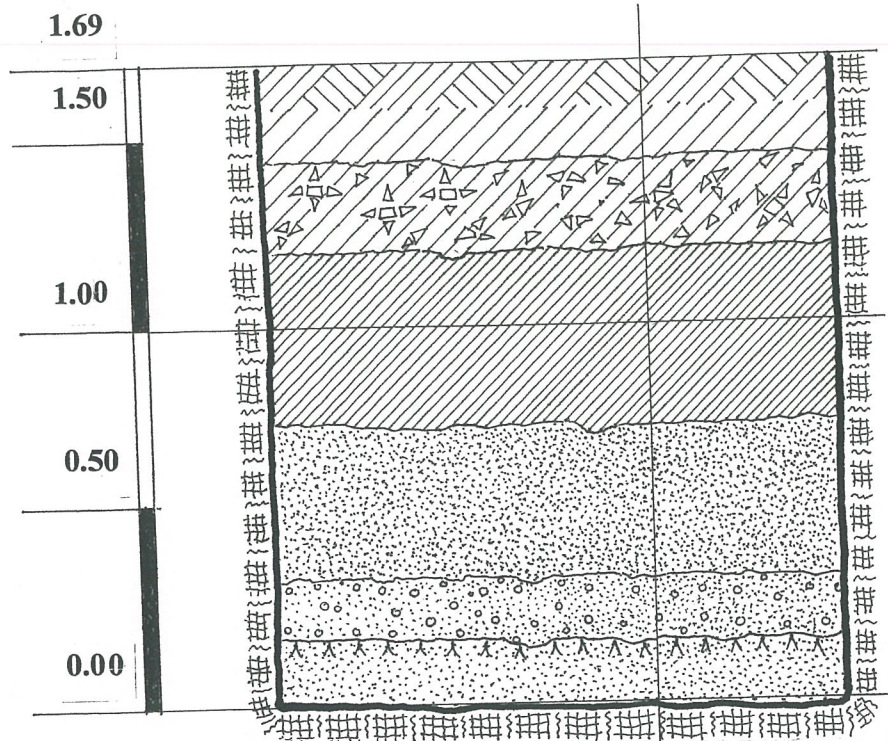

Šūrfas 4. (Vakarinė siena) M 1:20.

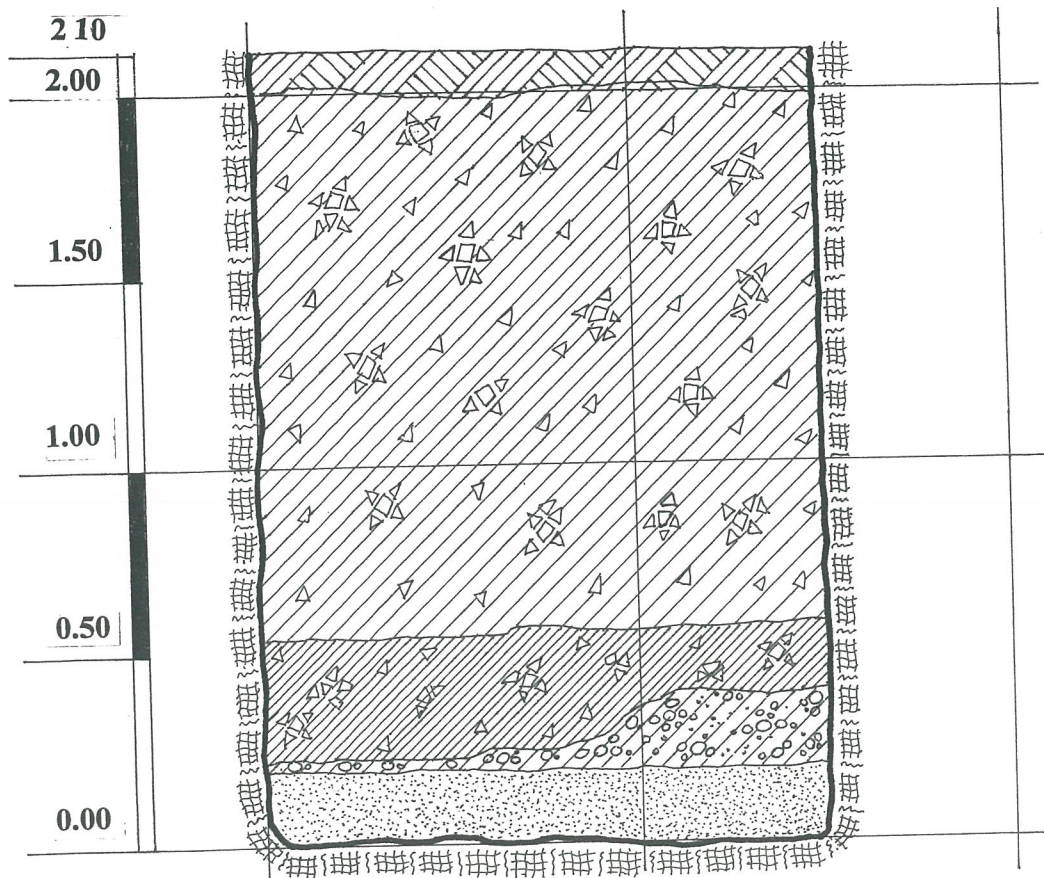

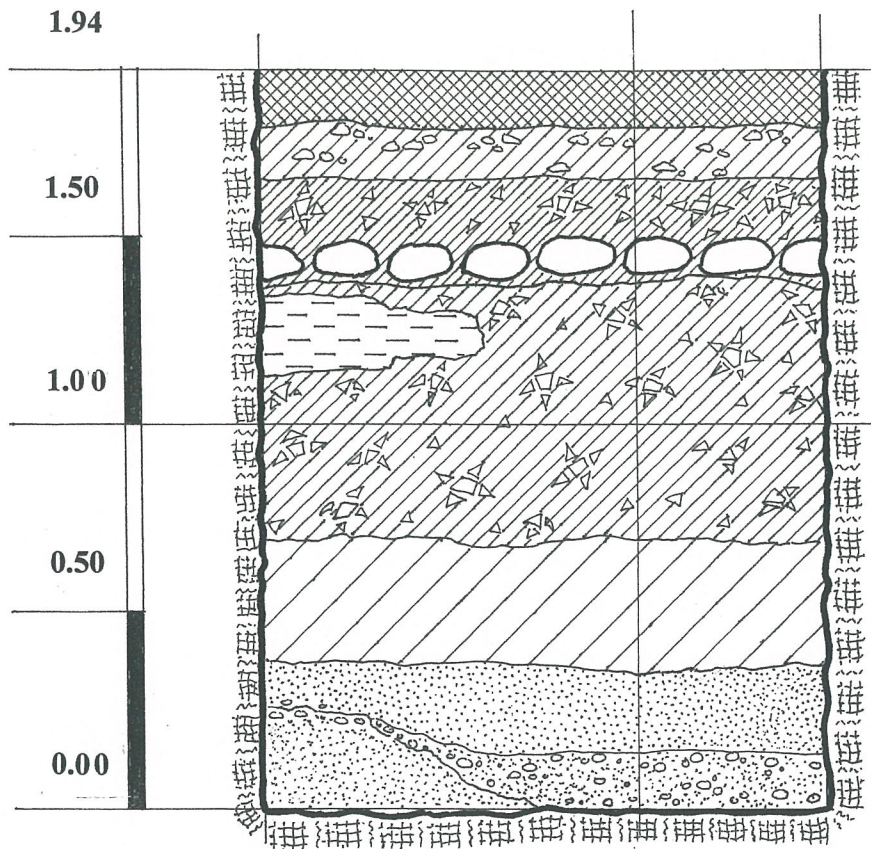
Šūrfas 5. (Rytinė siena) M 1:20.

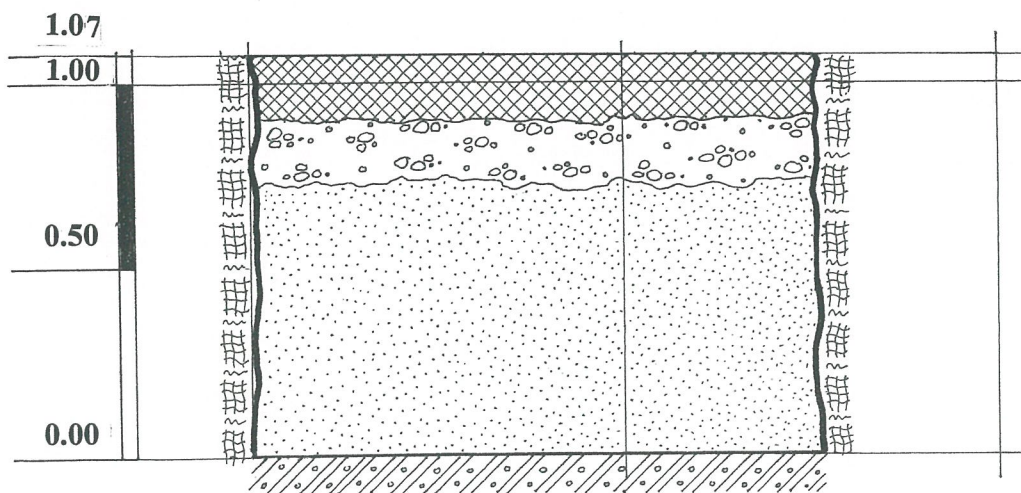
Šūrfas 6. (Pietinė siena) M 1:20

Šūrfas 7. (Vakarinė siena) M 1:20

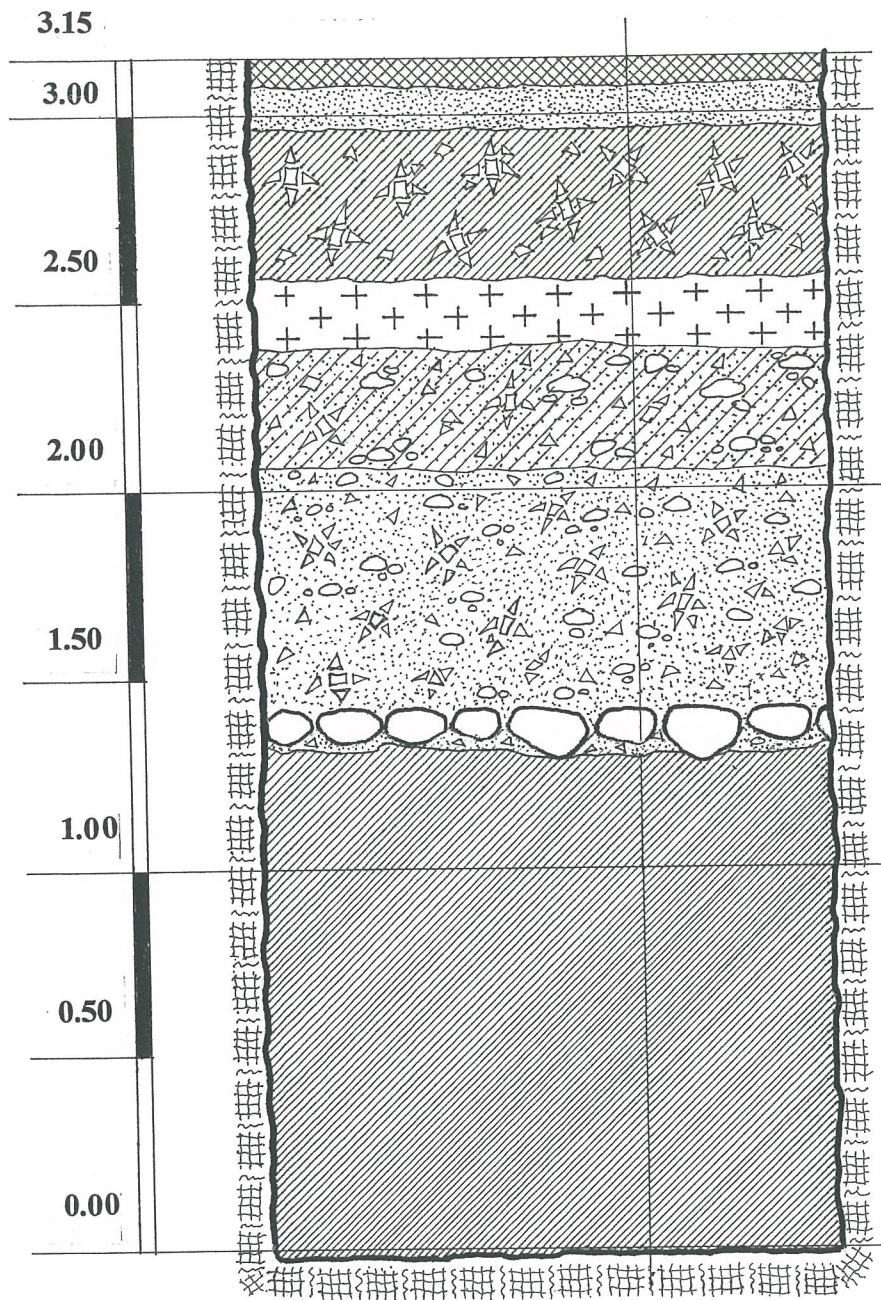

Šūrfas 8. (Rytinė siena) M 1:20.

Šurfas 9. (Vakarinė siena) M 1:20.

Lietuvos istorijos instituto Miestų tyrimų skyriaus
Archeologė Irma Kaplūnaitė

Vilnius
2006 m. spalio 27 d.

Kultūros paveldo departamento
Mokslinei archeologijos komisijai

2006 m. archeologinių žvalgomųjų tyrimų
Vilniuje, Polocko g. 21A projektas

Ruošiant Vilniaus senamiesčio detalų planą, numatyta archeologinius žvalgomuosius tyrimus atlikti Polocko g. 21A. Viso šioje teritorijoje planuojama iškasti 10 šurfų, bendro 40 m² ploto. Darbus numatoma atlikti spalio – lapkričio mėnesiais.

Tyrimuose taip pat dalyvaus LII MTS laborantas F. Tomoi.

Prašau išduoti leidimą archeologijos žvalgomiesiems tyrimams vykdyti.

Priedas: 1. Situacijos planas su pažymėtomis šurfų vietomis.

Archeologė I. Kaplūnaitė *I. Kaplūnaitė*

L E I D I M A S

vykdyti archeologinius tyrimus

2006-10-30 Nr.238
Vilnius

Pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 18 str. šis leidimas išduotas **I.Kaplūnaitei** vykdyti Vilniaus senojo miesto vietos (A1610K1), Polocko g.21A, Vilniaus m., **archeologinius žvalgomojus tyrinėjimus,** taip pat naudoti elektronines priemones, sudarinėti planus, filmuoti, fotografuoti, piešti, rinkti radinius ir mėginius tiriamame objekte.

Tyrimų projektas: 2006 m. archeologinių žvalgomųjų tyrimų Vilniuje, Polocko 21A projektas, 2006-10-27, Nr.238.

Kontrolės skyriaus vedėjas

 R.Kraujalis